

DYSLEXIEPROTOCOL

2018-2019

13 juli 2018

Inhoud

1. Wat is dyslexie?

2.1 Doelstelling

2.2 Signaleren

2.3 Dyslexieverklaring

2.4 Passend Onderwijs

2.5 Ondersteuning en begeleiding

2.6 Rollen en verantwoordelijkheden

2.7 Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap en chronische ziekte

3. Faciliteiten die de school biedt

3.1 Faciliteiten bij SE en CSE

3.2 Extra tijd

3.3 Toetsen in Arial 12

3.4 Laptopgebruik

3.5 Audiosoftware

4.1 Spreekuur dyslexie

4.2 Verantwoordelijkheid van de docenten

4.3 Verantwoordelijkheid van de leerlingen

5.1 Handige websites

5.2 Handige Apps

6. Protocol vrijstelling/aanpassing onderbouw

7. Protocol vrijstelling/aanpassing onderbouw

8. Aanpassingen bij Nederlands en de Moderne Vreemde Talen

1. Wat is dyslexie?

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en accuraat en/of vlot toepassen van het lezen/spellen op woordniveau. Dyslectici hebben naast leesproblemen ook vaak spellingsproblemen. Dyslectische leerlingen zijn niet dom of lui, hun falen is geen onwil. Een belangrijk kenmerk van dyslexie is dat het niet gebonden is aan intelligentie. Deze leerlingen doen vaak extra hun best, besteden vele uren aan hun huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende. Soms verliezen leerlingen daardoor hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op. Een tijdige onderkenning van dyslexie is daarom erg belangrijk.

Problemen die kenmerkend zijn voor dyslexie:

Probleem bij:	Komt tot uiting bij:	Consequentie:
Het automatiseren	Directe woordherkenning (technische lezen)	Slecht tekstbegrip, traag lezen
	Onthouden van woordbeelden	Foutieve spelling
	Onthouden van losse gegevens	Jaartallen, topografie, formules, rijtjes, woordjes en begrippen beklijven niet
	Twee dingen tegelijk doen	Schrijven en luisteren is moeilijk; aantekeningen goed overnemen is lastig.
	Informatieverwerving	Moeite met werkstuk maken/ zelfstandige opdracht
Moderne Vreemde Talen	Het horen van klankverschillen	Foutieve spelling
	Fonetische uitspraak (= een woord uitspreken zoals het klinkt)	Foutieve uitspraak of het verhaspelen van woorden
Verbale vaardigheden	Het vinden van de juiste woorden	Leerling maakt verbaal een zwakke indruk
	Het onder woorden brengen van een verhaal; spreekt bij voorkeur in korte zinnen	Idem
Concentratie	Het zich moeilijk kunnen afsluiten van onbelangrijke zaken of achtergrond geluiden	Snel afgeleid zijn
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Lage cijfers ondanks grote inspanning	Frustratie en demotivatie

In veel gevallen hebben dyslectische leerlingen strategieën ontwikkeld om met hun leerstoornis om te gaan, maar schieten tekort zodra de Moderne Vreemde Talen aan bod komen. MT010 biedt Engels en Duits aan vanaf het eerste leerjaar. Dyslexie kan natuurlijk ook pas in het Voortgezet Onderwijs ontdekt worden.

2.1 Doelstelling

We zorgen er met elkaar voor dat de leerling het best passende diploma haalt. We willen talent laten ontwikkelen en de leerlingen een veelzijdige en inspirerende leeromgeving bieden. Ons doel is dat leerlingen met dyslexie het diploma kunnen halen dat past bij hun cognitieve capaciteiten. Hierbij gaan wij uit van de sterke punten van de leerling en wordt de focus gelegd op hoe deze optimaal in te zetten.

2.2 Signaleren

In de brugklas wordt in periode 1 door de mentor de signaleringstest dyslexie afgenomen, dit is een instrument dat ook wordt gebruikt door orthopedagogen (Signaleringsinstrument Protocol Voortgezet Onderwijs). Deze test bestaat uit een leestempotoets en een dictee. Deze signaleringstest wordt ook individueel uitgevoerd bij leerlingen in hogere leerjaren bij wie er een vermoeden is van dyslexie. De test in de brugklas wordt afgenomen en nagekeken. De resultaten worden per klas verzameld. Bij leerlingen die zeer zwak scoren op een of beide onderdelen of zwak scoren op beide onderdelen wordt de uitslag van de test besproken met de ondersteuningscoördinator en bij twijfel ook met een orthopedagoog van Expertisecentrum Eenheid Zorg, vanaf nu te noemen EEZ. De gegevens worden besproken om te kunnen constateren welke leerlingen in aanmerking komen voor Remedial Teaching. Bij leerlingen van wie er een vermoeden is van dyslexie neemt de ondersteuningscoördinator contact op met de ouders. Gedurende tien weken krijgt deze groep leerlingen eventueel een RT-traject aangeboden.

De kosten van dit traject worden met de ouders overlegd. Na het RT-traject bespreken de remedial teacher en de ondersteuningscoördinator welke leerlingen in aanmerking komen voor een vervolgonderzoek bij EEZ. De ondersteuningscoördinator vraagt hiervoor een offerte aan en stuurt deze naar de ouders.

2.3 Dyslexieverklaring

Als eenmaal bij een leerling dyslexie is vastgesteld, krijgt hij/zij een dyslexieverklaring. MT010 accepteert alleen dyslexieverklaringen die zijn ondertekend door een daartoe gekwalificeerde deskundige. De verklaring is onbeperkt geldig. In de verklaring worden maatregelen en faciliteiten aanbevolen die de leerlingen in staat stellen beter met dyslexie om te gaan.

2.4 Passend Onderwijs

Passend onderwijs is de naam voor de nieuwe manier waarop onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben wordt georganiseerd. Met de komst van passend onderwijs komt het accent te liggen op wat een leerling wél kan, wat kan de leerling leren en welke ondersteuning is daarbij nodig?

De school is verantwoordelijk voor de signalering en begeleiding van kinderen met dyslexie. Ook moet de school onderwijsondersteuning kunnen bieden aan leerlingen met dyslexie. Dyslexie zit altijd in de basisondersteuning. De school biedt de leerlingen de faciliteiten zoals in dit protocol omschreven. De begeleiding van leerlingen met dyslexie moet zoveel mogelijk binnen de klas plaatsvinden, waarbij de docent rekening houdt met de leerling. Er wordt dan ook niet standaard begeleiding buiten de klas geboden aan dyslectische leerlingen.

2.5 Ondersteuning en begeleiding

De dyslectische leerling staat in zijn begeleiding centraal. Gekeken wordt naar wat de leerling nodig heeft qua ondersteuning en behoeften. De school geeft aan welke faciliteiten en begeleiding mogelijk zijn. Een gemiddelde dyslectische leerling heeft ondersteuning nodig daar waar de gevolgen van dyslexie hem belemmeren. Dit vraagt om een geïntegreerde aanpak. Dat betekent dat docenten zo veel mogelijk binnen de lessen begeleiden en dat er een goede afstemming is tussen docenten, ondersteuningscoördinator en directie en tussen leerling, ouders en school. Contactmomenten met de leerling en planmatige leerlingenbesprekingen zijn noodzakelijk. Daarin bespreken docenten de resultaten en het welbevinden van de leerlingen en leggen dit vast.

2.6 Rollen en verantwoordelijkheden

Ondersteuningscoördinator

De ondersteuningscoördinator ziet erop toe dat dan contact met ouders wordt gelegd, dat op onze school verder onderzoek wordt gedaan om waar mogelijk het vermoeden van dyslexie te onderbouwen en dat de ouders een advies ontvangen om al dan niet een vervolgonderzoek naar dyslexie te starten. Voor een vervolgonderzoek meldt de ondersteuningscoördinator de leerling aan bij een onderzoeksbureau. De kosten voor dit onderzoek vallen onder de verantwoordelijkheid van de ouders.

In een afgegeven dyslexieverklaring staan aanbevelingen opgenomen. De ondersteuningscoördinator ziet erop toe dat deze aanbevelingen zo worden besproken dat alle personeelsleden die in de begeleiding van de leerling een relevante rol spelen hiervan op de hoogte zijn. Voorts ziet de ondersteuningscoördinator erop toe dat een kopie van de dyslexieverklaring op een daartoe aangewezen plaats op school wordt bewaard. De facilitering van de leerling met dyslexie wordt uitsluitend verleend op basis van de aanbevelingen en binnen het kader dat wettelijk is voorgeschreven.

De ondersteuningscoördinator ziet erop toe dat een actueel overzicht van leerlingen die voor facilitering in aanmerking komen voor het onderwijsteam beschikbaar is. Hierin wordt ook opgenomen voor welke specifieke facilitering de leerling in aanmerking komt.

Remedial teacher

De remedial teacher begeleidt op verzoek van de ondersteuningscoördinator leerlingen met dyslexie. Op verzoek adviseert zij de ondersteuningscoördinator en alle personeelsleden die in de begeleiding van de leerling met dyslexie een relevante rol spelen. De ondersteuningscoördinator contact op met de ouders van leerlingen met dyslexie of een vermoeden daarvan.

Mentor

Bij vermoeden van dyslexie stelt de mentor de ondersteuningscoördinator hiervan op de hoogte. Dit speelt voornamelijk in de tweede klassen en hoger, omdat de school in de brugklas de leerlingen actief op de aanwezigheid van dyslexie onderzoekt.

2.7 Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap en chronische ziekte

Sinds 1 december 2003 is in Nederland de Wet op de Gelijke behandeling van kracht op de terreinen onderwijs en arbeid. Er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen leerlingen met en studenten zonder een handicap of chronische ziekte. Er mag ook geen indirect onderscheid gemaakt worden: regelingen en voorzieningen mogen leerlingen met een functiebeperking ook in de praktijk niet benadelen ten opzichte van leerlingen zonder functiebeperking. Dit betekent dat als een leerling een aanpassing nodig heeft om een opleiding te kunnen volgen, de school ook verplicht is om die aanpassing te realiseren. Echter, de school hoeft pas een aanpassing te doen als de student daar zelf om vraagt. De aanpassingen moeten aan twee eisen voldoen: ze moeten geschikt en noodzakelijk zijn. Geschikt wil zeggen dat de aanpassing een belemmering moet wegnemen of verminderen en daarmee de zelfstandigheid van de desbetreffende leerling vergroten. Noodzakelijk wil zeggen dat hetzelfde doel niet op een andere manier kan worden bereikt. Aanpassingen en compensaties zijn dus geen gunst, maar een recht. Ze kunnen de ongelijke behandeling opheffen. De wet laat overigens aan de school zelf over op welke wijze invulling wordt gegeven het wegnemen van belemmeringen.

Indien de leerling buiten de basisondersteuning tegen specifieke problemen aan loopt is het aan de leerling zelf, de ouders en mentor om dit te signaleren en samen met de ondersteuningscoördinator passende ondersteuning te bedenken en voor te stellen. Hierbij is wat de school redelijkerwijs kan bieden leidend en de school beslist dan ook uiteindelijk of de gevraagde ondersteuning te realiseren is.

Een klacht over ongelijke behandeling kan worden voorgelegd aan de klachtencommissie van de school maar ook voorgelegd worden aan de onafhankelijke Commissie Gelijke Behandeling (CGB). Het oordeel van deze commissie is echter niet juridisch bindend, een bindende uitspraak kan alleen de rechter doen. Ook wanneer een onderwijsinstelling wil toetsen of het eigen beleid rechtmatig is kan deze zich wenden tot de Commissie Gelijke Behandeling voor een onderzoek.

3. Faciliteiten en maatregelen die de school biedt

Onderstaande faciliteiten staan ter beschikking van alle leerlingen met dyslexie. Na de opsomming worden een aantal faciliteiten nader toegelicht.

- Extra tijd bij toetsen en examens.
- Alle toetsen in lettertype en –grootte Arial 12.
- Aangepaste spellingbeoordeling bij de Moderne Vreemde Talen
- Gebruik van een loep of leesliniaal is toegestaan. De aanschaf hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders.
- De leerling kan thuis en tijdens de lessen (alleen in geval van zware dyslexie) gebruik maken van audiospraaksoftware zoals Daisy of Textaid. De aanschaf hiervan onder de verantwoordelijkheid van de ouders
- Het kopiëren van aantekeningen van klasgenoten en het vragen om powerpoint presentaties van docenten is toegestaan; dit geldt voor aantekeningen die in de les gegeven zijn en de leerling is hier zelf verantwoordelijk voor.
- Tijdens toetsweken, waar mogelijk, werken in een apart lokaal samen met andere leerlingen die recht hebben op tijdverlenging.
- In de bovenbouw mogen schoolexamens (SE's) worden gemaakt op een computer van school behalve daar waar spelling wordt getoetst. De regeling op het eindexamen (CSE) is afhankelijk van de landelijk geldende regeling.

3.1 Faciliteiten bij SE en CSE

1. CSE: 30 minuten verlenging per examen. SE: afhankelijk van de duur van het SE.
2. SE en CSE in lettertype en –grootte Arial 12
3. SE: Aanpassing luistertoetsen bij moderne vreemde talen door verlenging van de pauzes tussen de vragen door.
4. CSE: Gebruik van gesproken examenteksten Daisy
5. CSE en SE: Gebruik van laptop met spellingcontrole Dit geldt niet voor SE's waar spelling wordt getoetst, die worden met de hand geschreven. Voor het CSE is dit afhankelijk van de landelijk geldende regeling.

3.2 Extra tijd

Dyslectische leerlingen hebben recht op extra tijd bij toetsen. De extra tijd hangt af van de duur van een toets, maar gemiddeld genomen is de extra tijd 20% van de duur van de toets. Er kan door de vakdocent ook gekozen worden om geen extra tijd te bieden maar om het aantal toetsopgaven voor leerlingen met dyslexie te verminderen.

3.3 Toetsen in Arial 12

Alle toetsen worden in het voor de dyslectische leerlingen goed te lezen lettertype Arial 12 gegeven. Leerlingen mogen bij het lezen van grafieken, tabellen gebruik maken van een loep of leesliniaal. In de bovenbouw is dit al het geval sinds 2011. Arial 12 is het lettertype dat wordt gebruikt bij het CSE.

3.4 Laptopgebruik

Omdat het organisatorisch complex, fraudegevoelig en storend voor medeleerlingen is, wordt het gebruik van een computer bij toetsen niet toegestaan. Deze regel geldt niet voor de examenleerlingen. Zij mogen hun SE's en CSE's maken op een computer van school met spellingcontrole. SE's waar spelling wordt getoetst worden verplicht met de hand geschreven. Tijdens lessen mag er door dyslectische leerlingen gebruik worden gemaakt van een laptop mits dit is goedgekeurd door de ondersteuningscoördinator.

3.5 Audiosoftware

Thuis en tijdens de lessen kunnen leerlingen gebruik maken van Daisy, L2S of Textaid. De audioboeken kunnen via internet besteld worden. LS2 is voor de leerlingen ook beschikbaar op de computer in de mediatheek, mits de lessen en de ruimtegebruik dit toelaten. Ook kan er gebruik worden gemaakt van de Lex stream. Alle kosten van aanschaf hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders.

4.1 Spreekuur dyslexie

Elke zes weken houdt de ondersteuningscoördinator een inloopspreekuur dyslexie. Hier kunnen leerlingen of ouders langskomen om zaken omtrent dyslexie te bespreken. Natuurlijk is de ondersteuningscoördinator ook buiten het spreekuur te bereiken voor leerlingen en ouders. Wanneer dit spreekuur plaatsvindt, wordt via de mail op magister gecommuniceerd.

4.2 Verantwoordelijkheid van de docenten

Docenten dienen te controleren welke leerlingen dyslexie hebben. Deze gegevens staan op het netwerk van de school en zijn ook opgenomen in het leerlingvolgsysteem. De docenten dragen de verantwoordelijkheid voor het aanleveren van toetsen in Arial 12.

4.3 Verantwoordelijkheid van de leerlingen

Wij willen de leerlingen in de loop van hun schoolcarrière zelfstandiger en verantwoordelijker maken. Dat betekent dat dyslectische leerlingen in de eerste leerjaren nog begeleid worden, maar dat zij steeds vaker verantwoordelijk worden gehouden voor het organiseren van de dispensatiemaatregelen. Leerlingen uit de brugklas, zij-instromers hebben in september een gesprek met de ondersteuningscoördinator over de faciliteiten.

5.1 Handige websites

www.lexima.nl

www.dedicon.nl

www.dyslectieweb.nl

www.steunpuntdyslectie.nl

5.2 Handige Apps

- DT-regels – Benoit Willaert: In deze app worden dt-regels stap voor stap uitgelegd en je kunt ermee oefenen (€0,89).
- Spelling in beeld- uitgeverij Zwijsen: spellingregels aan de hand van filmpjes. Met oefenen. Gratis voor Apple en Android.
- Mindmappen (Brainstorm): mindmappen kan een goede steun zijn omdat het gebruik maakt van de sterke punten van de dyslectische leerling. Gratis voor Apple.
- Firefly: een uitgave van kurzweil die teksten voorleest. Je kunt de stem veranderen, tempo aanpassen en tekst markeren. Met abonnement.
- Daisylezer (Dedicon): In deze app kunnen leesboeken gelezen worden. De leesboeken worden voorgelezen en er kan meegelezen worden. Wel eerst registreren bij www.aangepastlezen.nl

6. Protocol vrijstelling/aanpassing in de onderbouw

Nederlands en Engels

Artikel 11d van de WVO biedt ruimte om in individuele gevallen ontheffing te verlenen voor onderdelen van de kerndoelen. Dit maakt in principe ontheffing voor onderdelen van de vakken Nederlands en Engels mogelijk bij leerlingen die door hun dyslexie ernstig beperkt zijn. De wet (artikelen 11a en 11c, WVO) legt echter sterk de nadruk op de mogelijkheden voor doorstroming van de leerling. Aangezien de vakken Nederlands en Engels in alle profielen verplichte vakken zijn, zullen er in de praktijk zeer zwaarwegende redenen moeten zijn om ontheffing te verlenen. De afweging tot ontheffing wordt per individueel geval gemaakt door het bevoegd gezag van de school.

Frans en Duits

Vrijstelling voor Frans én Duits is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen.

Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

Alleen in een aantal specifieke gevallen - en dan gaat het niet alleen om leerlingen met dyslexie - zijn er wel mogelijkheden om ontheffing te krijgen voor Frans én Duits.

Dit geldt voor:

- Leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd, en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen.

Leerlingen kunnen via deze regel alleen ontheffing krijgen van de tweede moderne vreemde taal wanneer zij voor de eerste maal tot een school voor vbo of mavo zijn toegelaten en zijn geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste.

De voorwaarden van aanpassingen in de onderbouw bij MT010 voor de vakken Nederlands, Engels, Frans en Duits zijn:

- Er op school een verklaring van een BIG-geregistreerd orthopedagoog aanwezig is in het dossier.
- Er sprake is van ernstige dyslexie. Uit de gegevens dient in ieder geval te blijken dat de leerling tot de 10% zwakste lezers en/of spellers behoort. Deze informatie wordt uit Diataal gehaald. Hiervoor worden bij leerlingen die via MT010 getest zijn onder andere de resultaten van de signaleringstest vergeleken met de landelijke percentages. Verder dient uit het dossier te blijken dat de problemen hardnekkig zijn, ondanks geboden faciliteiten.
- De problematiek dusdanig is dat de leerling niet het diploma zal halen dat bij zijn/haar verstandelijke vermogens past d.w.z. naar verwachting geen 3,5 kan halen op het eindexamen. De vakdocent zal deze inschatting maken.
- Er hulp is (geweest) van vakdocenten en/of externe begeleiders.
- De leerling zich thuis en op school compenserend heeft ingezet en een
- goede werkhouding toont.
- Het vak waarvoor een aangepast programma wordt gevolgd niet mag worden gekozen in de bovenbouw.

Het aangepast lesprogramma in de onderbouw wordt door de betreffende sectie vastgesteld.

De aanvraag voor deze procedure:

Ouders nemen na overleg met de leerling, de mentor het initiatief tot het doen van een schriftelijke aanvraag voor een aangepast. Hierin moeten duidelijk de redenen staan die aanleiding geven tot deze aanvraag. De aanvraag wordt in behandeling genomen door de ondersteuningscoördinator in samenwerking met de teamleider

7. Vrijstellingen in de bovenbouw

Volgens Artikel 26nd van de WVO zijn er in de bovenbouw van het vmbo weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is; het probleem kan meestal worden omzeild door een vak eenvoudigweg niet te kiezen. De ontheffingsmogelijkheden concentreren zich daarom op de sector economie. Leerlingen die in de eerste twee leerjaren ontheffing hebben gehad voor Frans of Duits kunnen in die sector ontheffing krijgen voor Frans of Duits, en in plaats daarvan kiezen voor maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Deze bepaling geldt ook voor leerlingen die in het schooljaar daarvoor LWOO volgden.

De aanvraag voor deze procedure:

Ouders nemen na overleg met de leerling, de mentor en/of decaan het initiatief tot het doen van een schriftelijke aanvraag voor een vrijstelling. Hierin moeten duidelijk de redenen staan die aanleiding geven tot deze aanvraag. De aanvraag wordt in behandeling genomen door de ondersteuningscoördinator in samenwerking met de teamleider

8. Aanpassingen bij Nederlands en de Moderne Vreemde Talen

Onderdeel	Engels	Frans	Duits	Nederlands
Spelling	Nooit meer dan 1 fout per regel. Spelfout is 0,25 fout.(bij niet-dyslecten 0,5) Bij kleine schrijfoopdrachten wordt spelling niet aangerekend.	Spelfouten in woordenschat worden niet gerekend. Grammaticale spelfouten worden wel meegerekend.	Wat niet fout wordt gerekend: letters verwisselen, hoofdletters/ kleine letters, umlautfouten, dubbele letters.	Geen compensatie.
Laptopgebruik Examenklassen	Toegestaan, behalve bij onderdeel Spelling	Toegestaan, behalve bij onderdeel Spelling	Toegestaan, behalve bij onderdeel Spelling	Toegestaan, behalve bij onderdeel Spelling
Mondeling SO	Nee	Bij herhaaldelijk onvoldoende. Alleen R- en T1-opdr.	Bij 2x onvoldoende.	Nee
Luistertoetsen	Er zitten verlengde pauzes in de luistertoetsen.	Er zitten verlengde pauzes in de luistertoetsen.	Er zitten verlengde pauzes in de luistertoetsen.	Nvt
Extra tijd	20 % extra tijd op basis van de toetstijd	20 % extra tijd op basis van de toetstijd	20 % extra tijd op basis van de toetstijd	20 % extra tijd op basis van de toetstijd
Lettertype	Arial 12	Arial 12	Arial 12	Arial 12
Onverwacht SO	nee	nee	nee	nee
Boeken	Dyslecten lezen evenveel als rest van de klas Luisterboek ernaast wordt gestimuleerd.	Dyslecten lezen evenveel als rest van de klas Luisterboek ernaast wordt gestimuleerd.	Dyslecten lezen evenveel als rest van de klas. Luisterboek ernaast wordt gestimuleerd.	Dyslecten lezen evenveel als rest van de klas.